

Mateja Gerečnik, dobitnica letošnjega priznanja roža mogota

Od jamranja ni koristi

Ker je želela nekaj spremeniti, je postala sindikalistka. Ker ve, da samo stokanje ne prinese sprememb, se je aktivirala. Ker je vztrajna, tudi marsikaj doseže. Ker se zaveda, da je znanje potrebno, se izobražuje (nedavno je diplomirala!) in k temu spodbuja tudi druge. Ker delavci izlaške Eti vedo, da jim bo poskušala pomagati, je v njeni pisarni vedno živahno. Predstavljamo vam Matejo Gerečnik, letošnjo dobitnico rože mogote, priznanja ZSSS za dosežek leta za enake možnosti žensk in moških.

Mateja Gerečnik prihaja iz delavske družine. Njena mama je v Eti dočkala upokožitev kot delavka v proizvodnji, oče pa je knap. »Čutim z ljudmi, z marginalci - to so zdaj že praktično vsi delavci. Živela sem z minimalno plačo, bila sem brezposelna, delala sem prek javnih del, pri privatniku na črno,« našteje svoje izkušnje, ki so jo utrdile.

»Ljudje so navajeni na nekoga čakati, da bo kaj naredil, pa s prstom kazati, iskati krivce, sebe postavljati v vlogo žrtve. Meni to ne štima. Včasih poslušam koga, ki jamra, in ga povabim, naj mi pove, kaj vse je narobe; pa ga ni od nikoder, od sindikata pa pričakuje, da bo rihital, da bo bolje,« začneva pogovor z Gerečnikovo o njenem sindikalnem delu. Vzela ga je zelo zares: »Zavedam se našega poslanstva: za nič mi ni žal, kljub polenom, ki mi jih mečejo pod noge.« Ta so do neke mere razumljiva, saj so imeli zaposleni v preteklosti s sindikatom v podjetju slabe izkušnje. »Bilo je veliko nepravilnosti, še več smo jih odkrili v arhivih,« pravi Gerečnikova, ki je prišla na položaj prve sindikalistke Eti Izlake pred tremi leti, in to po 13-letni vladavini njenega predhodnika, ki si je kar podaljševal mandat, ne da bi ga potrdil na volitvah.

Sindikalni puč

Gerečnikova je bila delavka v proizvodnji, ko se je skupaj s še z nekaj kolegicami organizirala in namesto »jamranja po kotih« prva podpisala nezaupnico dotedanemu sindikalistu. S tem so ga prisilile v izredne volitve, kjer so kandidirale in bile izvoljene v izvršni odbor, ki je potem iz svojih vrst za predsednico izvolil Gerečnikovo.

Delo so začele takoj. »Ko smo že bili izvoljeni, nismo pa še formalno nastopili svojega mandata, smo organizirali zelo uspešno stavko, udeležba je bila ogromna. Bilo je decembra zaradi bo-

Naša sogovornica svoj iskrivi značaj izraža tudi s sporočili na vratih sindikalne pisarne v Eti. Ta so za vse, ki potrebujejo pomoč sindikata, stalno odprta, pravi.

žičnice oz. zaradi napačnih informacij o njeni višini. Predsednika uprave sem nagovorila kar med stroji,« se spominja.

Nauk zgodbe: Če nisi zadovoljen z razmerami, s sindikalistom (ali komerkoli), ga zamenjaj in sam poprimi za delo. »Bila sem navadna delavka v proizvodnji, pa sem prejšnji teden diplomirala. Vse se da, če želiš. Sam moraš narediti nekaj,« dodaja naša sogovornica, ki zase pravi, da je načelen človek: »Če so stvari zapisane, pravila igre znana, zahtevam, da se jih držimo. Naj je to zakon, kolektivna pogodba, dogovor. Na ta račun smo v zadnjih letih za naše zaposlene dosegli precej sprememb, do konca mandata bomo po moje glavne stvari uredili,« pravi predsednica Skeia v Eti.

Vlaganje v znanje

Naša sogovornica je koncept vseživljenjskega učenja vzela zelo zares. Največji problem pri ljudeh vidi v tem, da jih je strah in da so neinformirani o svojih pravicah. Sama veliko bere, se izobražuje, sprašuje: »Po moje me imajo na Skeiu kar dosti,« dodaja smeje. Prišla je tudi do idej, ki sta ob nagradi, ki jo bo prejela ob mednarodnem dnevu žensk, najbolj izpostavljeni: ureditev položaja agencijskih delavcev in izobraževanje v Eti.

»Na vsakem seminarju, izobraževanju, srečanju ... sem našla nekaj, tudi kakšno malenkost, kar sem lahko uporabila v podjetju, ali spoznala nekoga, ki mi je pri čem pomagal,« pravi. Tre-

V sindikatu mora biti red

Sindikaliziranost je v Eti velika, članov je okoli 700 od 900 zaposlenih. Deluje 13-članski izvršni odbor Sindikata kovinske in elektroindustrije (Skei), ki se sestaja mesečno, enkrat na leto imajo skupščino. Vse informacije sindikat objavi na intranetu, zapisniki sej so na oglasnih deskah in v koticčkih za druženje. Dezinformacijam se izogibajo, zato »ustnega izročila« ne gojijo. Vrata profesionalne sindikalistke Gerečnikove so vseskozi odprta, njena telefonska številka je znana, pravi.

nutno malo več pozornosti namenja mobingu. Dogovor o preprečevanju nasilja na delovnem mestu so v Eti že sklenili. »To je zadeva, ki mora živeti. Trenutno s svetom delavcev sodelujemo tudi pri izdelavi ocen tveganja, recimo za nočno delo žensk. Soglasja nisem dala, dokler niso naredili vsega, kar sem zahtevala,« dodaja. Ker je sama delala v proizvodnji, se naša sogovornica spomni tudi na »malenkosti«, ki nekaterim veliko pomenijo. Tako je nedavno poskrbela za nove stole. »Zmeraj imam odprtih več front,« priznava.

Sindikat spreminja miselnost

Poleg vztrajnosti sindikalista morajo za uresničitev nekaterih zamisli biti izpolnjeni tudi drugi

Socialni dialog z vročilnicami

Gerečnikova ima s »socialnim dialogom« tudi nenavadne izkušnje, ki se zdijo sčasoma celo smešne. Novembra 2009 je govorila na demonstracijah za višjo minimalno plačo in pravično pokojninsko reformo v Ljubljani. »Bomo se dopuščali mesarjenje mrhovinarjev v pregrešno dragih oblekah,« je tisto soboto med drugim zaklicala množici z odra na Prešernovem trgu. V ponedeljek jo je na šihetu čakal mrzel tuš. Tajnica predsednika uprave ji je z vročilnico izročila pismo, v katerem so od nje zahtevali pisno pojasnilo, točno koga je mislila s to izjavo. V odgovoru jim je zapisala, da je o tem govorila na splošno, da pa naj »vsak zase vzame tisto, kar misli, da mu pripada«. V proizvodnji ni bil nihče užaljen.

Stran / Page: 8

Doseg / Reach: 0

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1205 cm2

2 / 3

V moškem svetu

»Živimo v moškem svetu. To je kaotičen svet. Marsikatero stvar bi dosegla z manj napora, če bi bila moški. Ubrati moramo pač druge poti, plezamo po zajlah, namesto da bi hodile po tlakovani cesti. Nihče pa me ne bo prepričal, da nečesa ne morem doseči, ker sem ženska,« pravi Gerečnikova, ki je v Skei Slovenija predsednica komisije za ženska vprašanja. »Ženske vidimo stvari drugače, širše, z empatijo. Enake možnosti so resno področje, na katerem je mogoče kaj premakniti. Dela je dosti, še preveč.« Gerečnikova misli, da bi morali sindikati začeti pri sebi, si postaviti ogledalo. Tako v podružnice kot sindikalne organe bi bilo treba postaviti več žensk. Za začetek bi lahko sami sebi predpisali ženske kvote in se jih držali, premišljuje.

pogoji, tudi odprtost za dialog na strani delodajalca. »To je zasluga obeh strani. Moje je, da dajem predloge, njihovo pa, da jih sprejmejo. Od tega imamo koristi vsi, zadovoljni pa itak niso vsi,« pravi Gerečnikova, ki je prepričana, da se sindikalist ne sme zapletati v stvari, ki niso njegova stvar. »Če je kaj narobe s poslovanjem, naj stopi pred delavce tisti, ki ima za to pooblastila, ne pa da se v imenu uprave izpostavlja sindikalist. Takšne stvari marsikje posloводства izkoriščajo,« pravi naša sogovornica, ki je tudi članica izvršnega odbora Skei Slovenije in podpredsednica regijskega odbora tega sindikata v Zasavju.

»Mi smo tu zato, da varujemo pravice, ki so zapisane, da poskušamo na pogajanjih kar največ izpogajati. Za izračun plač in podobno ima firma svoje službe. Če delavec tam ne more urediti zadeve, seveda pride k meni in ukrepamo naprej,« postavlja jasno mejo Gerečnikova, ki skuša delavce prepričati, da »sindikat res ni čisto za vse odgovoren«. Pravi, da je to proces, ki še traja. Vloga sindikata se je sčasoma spremenila, »sindikat ni več le za ozimnico in puloverje na tri obroke«. »Tudi ni vse v plači, čeprav ta ljudem največ pomeni. O dvigu plače se v firmi lahko letno maksimum dvakrat pogajaš, prav gotovo pa ne vsak mesec,« pravi in dodaja, da so plače slabe, a še vedno nad kolektivno pogodbo dejavnosti in nad povprečjem v zagorski dolini.

Sicer v Eti po besedah Gerečnikove kršitve in odprta vprašanja rešujejo sproti, »do odvetnika skorajda ne gremo«, dodaja. Pred časom se je tudi uspešno zavzela za pravilno izplačevanje bolniških izostankov. Premalo izplačane bolniške so dobili po desetih mesecih tudi za nazaj, najvišji poračun je znašal okoli 700 evrov.

Gerečnikova, ki bo prejela nagrado roža mogota za dosežke za najbolj ranljive skupine, pravi da poskuša preseči ozka razmišljanja. »Malo me moti, da se vedno govori samo o proizvodnih delavcih. Dobro podjetje potrebuje tudi druge kadre, razvojnike, kadrovnike ... In tudi oni morajo biti pošteno plačani. Razumem, da je minimalna plača premajhna, me pa mogoče še bolj moti, da ima nekdo v proizvodnji s štirimi razredi osnovne šole, pa ne želim nikogar podcenjevati, le 200 evrov manj kot neka pravica. Mi želimo na vseh pogajanjih dobiti nekaj za vse ravni,« poudarja. In ravno v tem vidi naša sogovornica priložnost za krepitev sindikalnih vrst. Sindikat v Eti ima pozitivne izkušnje z včlanjevanjem, z agencijskimi in režijskimi delavci. Za slednje se je Gerečnikova zavzela pred dvema letoma, ko je poskrbela, da so dobili izplačane nadure. »Evidentirane so bile, plačane pa ne. In to se po moje dogaja v večini podjetij,« pravi in skromno dodaja, da si je prizadevala le za to, da se bo izvršilo, kar je zapisano v zakonu. Delodajalsko stran je postavila pred dilemo ali bodo ure izplačali ali pa zaposlili nove ljudi. Ni šlo gladko, potreben je bil celo poseg inšpekcije. Ljudje so to povečini znali ceniti, večina se jih je celo včlanila v sindikat. Naši sogovornici se to zdi logično: »Najprej je zanje treba nekaj narediti.« Podobno je tudi pri agencijskih delavcih.

Prijazneje za agencijske delavce

Prve agencijske delavce je Eti po besedah Gerečnikove zaposlila decembra 2009, torej pred dobrim letom. V sindikat so se začeli včlanjevati lani, ko se je ta zanje zavzel pri odmeri regres

Jasna Ahmetović najprej ni mogla verjeti, da je res dobila pogodbo za nedoločen čas. »Informacija je prišla kot strela z jasnega. Zdaj smo vsi ponosni na Matejo, da nam je to zrihtala,« pravi.

in dopusta. Po zakonu jim pripadata po pol leta cela, delodajalec je želel dati le sorazmerne deleže. »Jasno sem jim povedala, kaj piše v zakonu, in pristavila, naj si pridobijo pravno mnenje. To je odpravilo še zadnje njihove dileme,« pravi.

Jasna Ahmetović je začela v Eti delati za določen čas, od tam je šla na zavod z obljubo Eti, da jih bodo klicali nazaj, ko bodo spet zaposlovali. Iz Eti je tako res dobila ponudbo, da se vrne delat, takrat še ni vedela, da preko agencije Trenkwalder. »Samo, da je bilo delo,« pravi in dodaja, da si ni mislila, da bo kdaj lahko ušla negotovim oblikam zaposlitve. Po letu in dveh mesecih dela preko agencije je v Eti zaposlena za nedoločen čas, vseskozi je delala na istem delovnem mestu.

Poskrbeti tudi za invalide

V Eti imajo tudi aktiv delovnih invalidov, ki po besedah njegove predsednice Beti Janežič ni še popolnoma zaživel, temelji pa so že postavljeni. Aktiv je bil ustanovljen pod okriljem sindikata in v sodelovanju z društvom delovnih invalidov. »Gre za zaščito še ene ranljive skupine zaposlenih, skupine, ki je še malo bolj ogrožena. Na dvorišču imamo tudi invalidsko podjetje Eti Gum,« pravi Gerečnikova.

Takšno pogodbo je 1. februarja v Eti dobilo kar 19 delavcev, med njimi je tudi delavec, ki je s 60 leti dobil svojo prvo pogodbo za nedoločen čas. Ahmetovičeva pravi, da je pogodba zanj olajšanje. Znebila se je strahu za prihodnost, »nazadnje smo dobivali podaljšanje pogodbe le za en mesec. Ker ne veš, ali boš še imel ših, si ne moreš planirati življenja niti za tri mesece vnaprej,« pravi in ugotavlja, da bi si lahko zdaj po potrebi »privoščila« bolniško ali porodniško, vzela kredit ... »To je v tem času velika stvar, da dobiš takšno pogodbo,« pravi. »Nobene varnosti ni. Filozofija je, bodi tiho in delaj,« dodaja.

Gerečnikova se zaveda, da so agencijski delavci »potrošna roba«, kar ni prav, zato se je treba zanje zavzeti. Tudi sicer agencije po njenih izkušnjah zaposlujejo delavce le za čas, ko imajo zanje naročnika, »jaz zakona ne berem tako,« pravi.

»Agencijski delavci imajo v Eti vse tisto, kar dobijo naši redno zaposleni, enak regres, dopust, božičnico, nadure ... Tak dogovor smo sklenili že v začetku,« dodaja. Z agencijskimi delavci Gerečnikova dobro sodeluje, saj se obračajo na sindikat, ki jim nudi vso podporo, stike ima tudi z agencijo.

Gerečnikova je položaj agencijskih delavcev začela reševati tako, da ni izpostavljala posameznikov, saj se zaveda, da so ti ranljivi. Usta-

Stran / Page: 8

Doseg / Reach: 0

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1205 cm²

3 / 3

novljena je bila tudi paritetna komisija (sestala naj bi se v kratkem), v kateri delodajalska in sindikalna stran na podlagi posebnega dogovora, zapisanega v podjetniški kolektivni pogodbi, določita kriterije, po katerih se agencijski delavci in tisti, ki imajo pogodbe za določen čas, po določenem obdobju prezaposlujejo v Eti za nedoločen čas.

V podjetniški kolektivni pogodbi družbe Eti je določena tudi kvota prekernih delavcev. Teh ne sme biti več kot deset odstotkov vseh zaposlenih, razen če »vrednost prihodkov družbe od prodaje izdelkov in storitev za preteklo kumulativno obdobje znotraj poslovnega leta za pet odstotkov ali več presega ali zaostaja za vrednostjo istega obdobja prejšnjega leta«, takrat je omejitev 15-odstotna.

Ali se agencijski delavci vključujejo v sindikat? Ahmetovičeva je bila v sindikatu že prej, po uspešni prezaposlitvi v Eti se je vanj včlanila več agencijskih delavcev. To se naši sogovornici ne zdi prav, saj meni, da bi morala biti razlika med člani in nečlani, saj je pravice izbral sindikat. Mnogi tega ne razumejo, ugotavlja tudi Gerečnikova, ki pa svojih dosežkov ne daje na veliki zvon. »Ne delam za slavo, ne za priznanje, ne za to, da bi mi nekdo ploskal, delam za ljudi,« dodaja.

Usposabljanje za življenjsko uspešnost – jaz in moje delovno mesto

Helena Feštanj in **Beti Janežič**, sta dve od trinajstih delavk, ki se izobražujeta s pomočjo projekta, ki poteka v Eti v sodelovanju z andragoškim centrom in na pobudo Mateje

Gerečnik. Gre za prilagojen program 300-urnega usposabljanja, s katerim si bodo delavke, vse so iz proizvodnje, pridobile veljavno listino in poklicno napredovanje z višjo plačo.

Delodajalec udeleženkam (za usposabljanje se v sicer pretežno ženskem kolektivu ni odločil noben moški) zagotavlja brezplačno udeležbo v svojih prostorih, enoizmensko delo, malico in povračilo potnih stroškov.

»Gre za učenje matematike, znanosti in tehnologije, računalništva, slovenščine in tujega jezika, me smo si izbrale nemščino, ter čisto praktičnih veščin in znanj (socialne spretnosti in aktivno državljanstvo, op. a.),« pojasnjuje Janežičeva in dodaja: »Želele smo nekaj narediti zase, pritegnila nas je energija mentorice in z veseljem ostajamo po službi enkrat na teden še pet šolskih ur, ki minejo hitro, prehitro. Ne gre za klasična predavanja, veliko se pogovarjamo, izmenjujemo ideje.« Učijo pa se tudi »osnovne stvari«, dodajata, recimo pisanje prošnji, življenjepisa.

V okviru izobraževanja udeleženke spoznavajo tudi institucije, ki jih sicer ne bi imele priložnosti. Srečale so se z varuhinjo človekovih pravic, spoznale in obiskale so državni zbor, zemljiško knjigo, društvo za nenasilno komunikacijo, Center Evrope ter zapore na Igu in Dobu. Slednji se je našima sogovornicama najbolj vtisnil v spomin. Z zaporniki so imele okroglo mizo, ki jim je odprla nova obzorja in opravila z marsikaterim predsodkom. »To je bila izkušnja, ki je ne bomo nikoli pozabile,« pravita.

»Postale smo prijateljice, tudi naša mentorica se med nami dobro počuti,« ugotavlja Feštanjova. »Največkrat delamo v skupinah. Ni za oceno, v glavi pa ostane,« dodaja Janežičeva. »Bile smo

Skupaj so močnejši

Zanimivo zgodbo pove Gerečnikova tudi o malih delničarjih družbe Eti. Notranje lastništvo se je v tej družbi vseskozi spodbujalo. Vodstvu je to ustrezalo, saj so bili zaposleni kot mali delničarji povečini pasivni. A niso več. Pred dvema letoma so prvič zahtevali višjo dividendo in nižjo nagrado upravi. Lani je bilo predlogov že več, med njimi sta bila tudi sprememba statuta in nadzornega sveta. Kapital je bil še močnejši, zato se bodo na letošnjo skupščino pripravili še bolje. »Nas cilj ni kogarkoli oškodovati, želimo le, da mali delničarji dobijo pošten denar za delnico,« pojasnjuje naša sogovornica.

lačne tega. Zaradi nizkih plač pa si kakega nadaljnega šolanja ne moremo privoščiti. Mislim pa, da bo marsikatera našla tudi ta denar in šla naprej, ena je to že storila,« pravita »sošolki«. Interes za šolanje so udeleženke pokazale kljub svojim letom ali ravno zaradi njih. Stare so med 35 in nekaj čez 50 let. Pogoj je bil osnovnošolska izobrazba.

»Nekaj vsebin je pri prvi skupini dodal delodajalec glede na svoje potrebe. Pri nas so se odločili za informatiko ter varnost in zdravje pri delu, ki pa ne bo čisto klasično, ampak bo vsebovalo nekaj o stresu, mobingu, vključevalo bo predavanje zdravnice medicine dela,« pojasnjuje Gerečnikova in dodaja, da je v podjetju skoraj polovica funkcionalno nepismenih, kar po njenem ni dobro niti za ljudi niti za podjetje. »Lahko si še tako priden, če znaš dandanes delati le eno stvar, ni v redu,« ugotavlja. »Takšno izobraževanje ti da vedeti, da si lahko pomagaš le sam. Nihče ne more ničesar narediti namesto tebe,« pravi Janežičeva.

»V začetku smo šle najbolj firbčne. Ob monotonem delu v proizvodnji so takšne spodbude zelo dobrodošle.« Naše sogovornice upajo, da zgledi vlečejo in da je prva skupina izobraževalk spodbuda za druge. Delavke v izobraževanje vložijo le svoj čas, stroškov nimajo.

Prva skupina bo izobraževanje, ki ga je začela lani, končala letos. Če bodo želja in posluš pri delodajalcu, bodo izobraževanje nadaljevale z drugim programom. V Eti že pripravljajo druge oblike izobraževanj, oblikovali bodo tudi svoje vsebine, Gerečnikova pravi, da že jeseni.

Tudi sicer je podpora delodajalca pomembna, dodaja Gerečnikova, tudi ob krizi. Tudi Eti je namreč dobila subvencijo države za čakanje delavcev na domu, vendar so, medtem ko je slišati, da je v več podjetjih izobraževanje bilo le formalnost, v Eti pripravili posebne vsebine, povezane z varnostjo in zdravjem na delovnem mestu.

Izobraževanje nam daje samozavest, da se bomo znale bolj postaviti zase, pravita (z leve) Helena Feštanj in Beti Janežič.

Mojca Matoz